

Βιβλιοπαρουσιάσεις

Angelos Angelopoulos and Melvin Fagen
The Third World and the Rich Countries.
Proposals to Combat the Global Economic Crisis,
Foreword by Javier Pérez de Cuéllar,
University Press of America, New York, 1993, σελ. 146.

Η μελέτη αυτή αποτελεί μια διευρυμένη έκδοση του έργου του καθηγητού και τακτικού μέλους της Ακαδημίας Αθηνών Άγγελου Θ. Αγγελουπούλου, που είχε δημοσιευθεί με τον τίτλο, *Les Tiers-Monde face aux Pays riches* (Paris 1972) και μεταφρασθεί σε πέντε γλώσσες¹. Τα προβλήματα όμως που ταλανίζουν την παγκόσμια οικονομία σήμερα, δεν έχουν επιλυθεί στα είκοσι χρόνια που έχουν διαρρεύσει από την πρώτη έκδοση και για το λόγο αυτό η διερεύνησή τους και οι προτάσεις που προβάλλονται αποκτούν επικαιρότητα. Για το λόγο αυτό, το βιβλίο παραμένει ένα βοήθημα για τους ασκούντες την οικονομική πολιτική, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει στον πρόλογό του ο πρώην Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών de Cuéllar (σελ. viii-ix).

Το βιβλίο χωρίζεται σε επτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο «Introduction: The Global Economic Crisis» (σελ. 1-8), περιγράφονται με σαφήνεια τα προβλήματα που μαστίζουν τον τρίτο κόσμο (ανεργία, πληθωρισμός, υπέρογκο δημόσιο χρέος, υπερπληθυσμός, φτώχεια), ενώ στο δεύτερο κεφάλαιο «The Downward Spiral of Poverty in the Third World» (σελ. 9-33), διαγράφεται με τα μελανότερα

χρώματα ο φαύλος κύκλος της φτώχειας, που αποτελεί άλλωστε χαρακτηριστικό γνώρισμα των χωρών του τρίτου κόσμου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλούν οι παρατιθέμενοι στατιστικοί πίνακες (σελ. 12-13), όπου απεικονίζεται το συνεχώς αυξανόμενο χάσμα ανάμεσα στις πλούσιες χώρες και στις χώρες του τρίτου κόσμου. Ας σημειωθεί φυσικά, πως τα νέα στατιστικά στοιχεία έχουν πλουτιστεί από τον καθηγητή Melvin Fagen, πρώην διευθυντού της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών στην Ευρώπη. Η μεθοδολογική προσέγγιση του κεφαλαίου αυτού είναι σαφώς επηρεασμένη από το έργο και τους εννοιολογικούς ορισμούς του Σουηδού οικονομολόγου και κατόχου του βραβείου Nobel για την Οικονομία (1976) Gunnar Myrdal (1898-1987)².

Στο τρίτο κεφάλαιο «Prospects for the Next Decades» (σελ. 35-50), παρατίθενται οι προβλέψεις των Διεθνών Οργανισμών (Διεθνής Τράπεζα, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Ηνωμένα Έθνη) για την πορεία του εξωτερικού δημόσιου χρέους των χωρών του τρίτου κόσμου για την τρέχουσα δεκαετία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο «The Problem of Over-Indebtedness» (σελ. 51-76) κα-

τατάσσονται καταρχήν σε έξι κατηγορίες οι οφειλέτιδες χώρες ανάλογα με τη δανειοληπτική τους ικανότητα (σελ. 51-52) και θίγεται εύστοχα, κατά την άποψή μας, η προβληματική του εξωτερικού δημόσιου χρέους των χωρών του τρίτου κόσμου στην επιβάρυνση των πλούσιων χωρών εις βάρος των ολιγότερο πλούσιων. Ας μη λησμονούμε άλλωστε, πως οι πλείστες οφειλέτιδες χώρες είναι πρώην αποικίες των πλούσιων και η οικονομική τους εξάρτηση συνεχίζεται να υφίσταται.

Στο πέμπτο κεφάλαιο «What should the Third World Countries now do to promote the Welfare of their Peoples?» (σελ. 77-92) και στο έκτο «Why and how should the rich Countries aid the poor Countries?» (σελ. 93-109) θίγεται το ίδιο πρόβλημα υπό δύο διαφορετικές πρισματικές γωνίες. Ειδικότερα, προτείνονται μέτρα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής που θα πρέπει να λάβουν οι χώρες του τρίτου κόσμου, οι οποίες μαστίζονται από μια μεγάλη διαφθορά στη δημόσια διοίκηση και υψηλό ποσοστό αναλφαριθμητισμού. Με τον τρόπο αυτό το ανθρώπινο κεφάλαιο (human capital) δεν μπορεί αποτελεσματικά να συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Ένας άλλος σοβαρός παράγοντας που δυσχεραίνει την οικονομική ανασυγκρότηση των χωρών αυτών, είναι οι υψηλές στρατιωτικές δαπάνες (σελ. 82-85). Για να αποτραπεί μια περαιτέρω επιδείνωση των οικονομιών των χωρών του τρίτου κόσμου, θα πρέπει να αλλάξει η πολιτική των πλούσιων χωρών. Θα πρέπει να πάψουν να πωλούν όπλα και στρατιωτικό υλικό στις χώρες του τρίτου κόσμου, επιβαρύνοντας υπέρμετρα το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους. Τούτο όμως θα επιτευχθεί με μια αλλαγή στην όλη φι-

λοσοφία της Δύσεως, η οποία θεωρεί τις χώρες του τρίτου κόσμου ως «αποικίες» της.

Με τον τρόπο αυτό μας εισάγουν οι συγγραφείς στο *έβδομο* και πιο ενδιαφέρον κεφάλαιο της μελέτης που φέρει τον τίτλο «International Cooperation to Combat Poverty and Over-Indebtedness: A New Marshall Plan» (σελ. 111-123). Εδώ προβάλλεται με ιδιαίτερο ενθουσιασμό μια πρόταση ανάλογης πρακτικής σημασίας που έλαβε χώρα αμέσως με τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου από τις ΗΠΑ (σχέδιο Marshall). Η πρόταση συνίσταται στη σύγκλιση διασκέψεως οφειλέτιδων-πιστωτριών χωρών (σελ. 114-119), στον επαναπροσδιορισμό του δημόσιου χρέους των χωρών του τρίτου κόσμου (σελ. 117-118) και στην χορήγηση οικονομικής βοήθειας από τις πλούσιες στις πτωχές χώρες, ανάλογα με την πρακτική των ΗΠΑ μετά τον πόλεμο (σελ. 119-121).

Η εφαρμογή μιας τέτοιας προτάσεως, όπως ορθά υπογραμμίζεται στον επίλογο της μελέτης (σελ. 125-132) θα είναι και υπέρ των πλούσιων χωρών, αρκεί μόνο –και αυτό είναι κατά την άποψή μας το αποφασιστικό σημείο– να επενδυθεί η βοήθεια αυτή παραγωγικά από τις πτωχότερες χώρες. Για να υλοποιηθεί όμως η πρόταση αυτή, απαιτείται αρκετός χρόνος για να πειστούν οι πλούσιες χώρες να πράξουν ανάλογα.

Σημειώσεις

1. Πρβλ. την ελληνική έκδοση, Α. Θ. Αγγελόπουλου, *Ο Τρίτος Κόσμος και οι πλούσιες χώρες*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1972.

2. Πρβλ. τα έργα του, *The Challenge of World Poverty*, New York, Random House, 1970 και *Against the Grain – Critical Essays in Economics*, New York, Pantheon, 1972.

Χρήστος Μπαλόγλου